

Schapen

Moeflons op de Hoge Veluwe, bron Hoge Veluwe, [link](#)

Schapen, door Bart van Engelenburg

Er bestaan zo'n 850 soorten schapen. Het huidige schaap is afkomstig van het oer-schaap: de moeflon.

Een schaap is een herkauwer en heeft 4 magen: pens, netmaag, boekmaag en lebmaag.

Schapen kunnen gemiddeld 15 tot 20 jaar oud worden.

Schapen worden gehouden om vele redenen:

- wol
- vlees
- melk
- begrazing van heide of dijken.
- hobbydieren.

Twée hoofdgroepen.

Heideschapen.

Voornamelijk gehouden voor de mest en de wol. 's Nacht in de potstal gedreven om te keutelen. De mest werd aldus verzameld en die werd gebruikt voor bemesting

Veluws heideschaap, Hans Krudde, [bron](#)

van de schrale zandgronden. Toen de kunstmest verscheen, verdwenen de meeste heideschappen.

Weideschappen.

De weideschappen worden voornamelijk gehouden voor de melk en het vlees en uiteraard ook voor de wol.

Nevenfunctie van deze schappen is het verdichten van dijklichamen door het aantrappen van de zoden. Ook het opeten van jongen struiken en bomen voorkomt het wortelen van deze gewassen in het dijklichaam.

Koeien eten anders dan schappen. Koeien hebben langer gras nodig om met hun tong te kunnen scheuren tegen de ondertanden. Schappen hebben boven en onder tanden en kiezen.

Dus eerst koeien op een weiland en dan schappen is wel mogelijk; andersom niet!

Schappenmarkt in Ede, 1963

Schappen zijn kuddedieren. Er moeten er minstens 4 of 5 bij elkaar zijn. Anders vereenzamen ze, maar een combinatie met geiten is goed mogelijk. Schappen zijn echter volgzamer.

De maximale leeftijd van een schaap ligt tussen de 15 en 20 jaar. Het gewicht varieert ook enorm. Sommige rassen kunnen wel tot 180 kg zwaar worden.

Er zijn ooien en rammen. Een ram wordt groter en zwaarder. Een gecastreerde ram is een hamel. Een hamel met een bel is een belhamel.

Schappen hebben behoefte aan een wei die voldoende groot is. Gemiddeld 1.000 m² per schaap. De weide dient voldoende lang gras te bevatten (langer dan 6 cm) en voldoende beschutting en schuilgelegenheid.

Het hek moet minstens 80 cm hoog zijn en beschermen tegen honden en wolven.

Een schaap heeft de ogen breed in de kop staan en kan 280° om zich heen kijken.

De kooi moet liefst een harde ondergrond hebben zodat de hoeven slijten. Bovendien is dat gemakkelijker schoon en droog te houden.

In de kooi heeft een schaap behoefte aan ongeveer 1,4 - 2 m² ruimte. Aan de ruif heeft een schaap 40 cm ruimte nodig en ze eten tegelijk.

Voer in de ruif moet op de juiste hoogte worden aangeboden. Een drachtig schaap dat het voer te hoog moet pakken, drukt op haar ingewanden waardoor problemen kunnen ontstaan met de lammeren en/of ingewanden.

Een schaap graast 8 - 12 uur per dag. Daarna herkauwt het ook 8 - 12 uur per dag.

Voeding

Een lam drinkt de 1^e twee maanden melk van de ooi. De biest is essentieel voor het lam.

De ooi heeft soms krachtvoer nodig, vooral als er meerlingen geboren zijn.

Schape eten vooral gras, hooi en kuilvoer. Soms aangevuld met krachtvoer. Dat mag echter niet teveel zijn. Een schaap mag niet te dun, maar ook zeker niet te dik zijn!

Brood voeren aan schape mag met mate. Een teveel aan brood geeft calciumgebrek en de schape compenseren dat door calcium uit hun botten te halen! Ze gaan dan "manken", mank lopen.

Het gehalte aan koper in de voeding is kritisch. Teveel aan koper geeft allerlei ziektes, zoals draaiziekte. Dat is een ziekte van hersenen en ruggenmerg bij schape. Schape mag je dus geen likblok geven dat bestemd is voor andere dieren.

Schape zijn gevoelig voor giftige planten, zoals Jacobskruiskruid, herfsttijloos, waterscheerling, groene eikels en andere planten. Vooral snoeiafval is gevaarlijk. M.n. taxus.

Een schaap drinkt ongeveer 10 liter water per dag. Dat moet dus in ruime mate aanwezig zijn.

Scheren

Schape worden meestal 1 x per jaar geschoren waarna er een vacht van 2 cm overblijft. Na het scheren zijn de schape gevoelig voor zonnebrand en kou. Dus moet er voldoende beschutting zijn.

In het NOM worden de schape geknipt op de ouderwetse manier.

Bij productiebedrijven worden de schape 24 uur tevoren op rantsoen gezet om te voorkomen dat de darmen tijdens het scheren opspelen. Obstructie van de darmen. In het NOM hoeft dat niet omdat e.e.a. heel rustig verloopt.

De wol wordt uiteraard verzameld om kleding te maken.

Wolvet bevat lanoline en cholesterol. Die kunnen chemisch worden gewonnen.

Op de boerderij gebruikt men de wol met wolvet erin.

Om wol te gebruiken moet het eerst worden gewassen en gedroogd. Daarna kaarden, spinnen en breien of weven.

Eventueel kan wol geleverd worden met allerlei producten. De meest gebruikte natuurlijke producten zijn indigo, wede, saffloer, meekrap, ui, enz.

Vermenigvuldiging bij schapen

Vanaf 6 maanden kan een oilam bevrucht raken. Verstandig is om een jaar langer te wachten. Dan krijgt men sterkere lammeren.

Een ram moet al vanaf 4 maanden bij de groep weggehaald worden omdat hij dan al vruchtbaar is.

Een ervaren (en volwassen) ram kan 35 - 40 ooiën dekken.

De ooiën worden eerst gecheckt op gezondheid. Het gewicht moet in orde zijn, want dat bepaalt de ovulatie en de worpgrootte en daarna mag de ram erbij. Soms laat men eerst een "zoekram" in de kooi. Dat is een gesteriliseerde ram die de bronst bij de ooiën moet opwekken.

Een ooi is gedurende de bronst 1 x per 17 dagen tochtig.

De dekram draagt een dekblok dat kleur afgeeft, zodat de eigenaar kan zien wanneer de ooi gedekt is. Elke 2 weken wordt de kleur gewisseld.

De dracht van een gewoon weideschaap bedraagt 5 maanden min 5 dagen of 147 dagen. Maar afhankelijk van de soort kan dat een paar dagen langer of korter zijn. Bij gewone schapen blijkt dat aantal dagen bijna altijd exact te kloppen, terwijl bij de moeflon de draagtijd 150 tot 170 dagen is.

De 1^e drie maanden van de dracht gaat de ooi gewoon de wei in, daarna wordt (vaak) de voeding aangepast, omdat de inhoud van de maag (magen) wordt beïnvloed door de groei van de lammeren.

Ziektes

Schapen worden bedreigd door meerdere ziektes. De meest voorkomende zijn:

Myiasis. Eitjes van de groene vlieg. Vooral rondom de anus. Extra scheren. Bestrijdingsmiddelen en dierenarts kunnen e.e.a. bestrijden. In de zomerperiode elke dag controleren!

Listeria. Draaiziekte. Teveel grond in het voer. Te weinig gras in de wei/ te kort gemaaid.

Q-koorts. Treedt vooral op na het lammeren t.g.v. bacteriën uit de moederkoek. Geen publiek erbij!

Blauwtong. Infectie door muggen.

Rotkreupel. Aandoening van de hoeven. Als schapen op hun knieën gaan liggen om te eten, dan oppassen!

Zere bekjes. Infectie aan neus en lippen. Hulsttakken zouden dat tegengaan.

Sommige schapen rollen op hun rug en kunnen dan niet meer terugdraaien. Vooral Texelaars. Over de kont terugdraaien. Vermoedelijk hebben ze jeuk en gaan ze rollen.

Verzorging tegen ziektes

- Bekappen
- Inenten
- Schone kooi en harde ondergrond (ontluizen)
- Omweidingsplan. Zodat de cyclus van parasieten doorbroken wordt.
- Ontwormen en ontluizen
- Gedurende de winter in de stal. Parasieten vriezen in de wei dood.

In het NOM, 5 rassen,

- Zwartblessen (Drenthe)
- Drents heideschaap (horens)
- Veluws heideschaap (wit)
- Tesselaar (wit, kort en breed)
- Schonebekers. Zwart/wit

Algemeen

Er zijn veel wettelijke bepalingen waaraan je moet voldoen als je schapen wilt houden, o.m.:

- UBN: Uniek BedrijfsNummer
- Twee oormerken, waarvan 1 elektronisch
- Administratie m.b.t. geboorten/sterven van schapen
- Administratie m.b.t. transport

Grappige weetjes

Inwoners van Dordrecht heten 'schapenkoppen'. Twee mannen wilden belasting ontduiken en verkleedden een schaap als jongen om de poortwachters te bedotten. Het schaap liep tussenin en niemand had iets in de gaten totdat een hond begon te blaffen en het schaap begon te blaten!

Bikkelen

Behendigheids spel met de botjes van het sprongbeen van een schaap. Je gooit maximaal 5 botjes in de lucht en tracht ze weer op te vangen. Als je extra bedreven bent vang je de botjes op met de rugzijde van je hand.

Producten van een schaap

- Wol
- Vlees/vet
- Huid/perkament
- Hoorns en nagels: (sier)bekers en knopen
- Botten: kammetjes, naalden, weef'steentjes', glissen, beenderlijm, etc.
- Bikkels uit de enkels voor spelletjes
- Oog: lekkernij. In verschillende landen bestemd voor de eregast.

- Darmen: snaren voor strijkinstrumenten, maar ook voor condooms, speciale gerechten als Haggis [?](#)
- Van de darmen werd ook oplosbaar hechtdraad gemaakt, 'catgut'.
Van " Cattle guts ! "
- Inhoud van de darmen: mest

Linken

- De schapendokter.nl, dek- en drachtperiode, [link](#)
- De moeflon, Hogeveluwe.nl, [link](#)